

МЕНЕДЖМЕНТ

УДК 338.24

Т. А. Архипенко, М. І. Іванова
Національний технічний університет “Дніпровська політехніка”

ТЕОРЕТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ НЕБЕЗПЕК, ЗАГРОЗ ТА РИЗИКІВ В ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ ПІДПРИЄМСТВА

<https://doi.org/10.23939/smeu2023.01.001>

© Архипенко Т. А., Іванова М. І., 2023

Висвітлено теоретичне дослідження й узагальнено визначення сутності небезпеки, загроз і ризику та з'ясовано їх місце в економічній безпеці підприємства. Схематично наведено взаємозалежність зазначених категорій, які корелюють між собою. Використано метод систематизації для виявлення детермінуючих ознак та метод групування для уточнення концептуальних підходів. Мета роботи полягає в уточненні категоріального апарату цих визначень у контексті економічної безпеки підприємств для успішної діяльності суб'єктів господарювання у мінливих непередбачуваних умовах. У результаті аналізу виявлено наявність процесу формування термінології, поглиблення наукового обґрунтування визначень дефініцій “небезпека”, “загроза” та “ризик”.

Ключові слова: небезпека; загроза; ризик; економічна безпека підприємства; стабільність організації.

Постановка проблеми

Керівництво будь-якого суб'єкта господарювання щороку стикається із різноманітними небезпеками, загрозами та ризиками стосовно забезпечення економічної безпеки підприємств під час господарської діяльності. На жаль, актуальним питанням залишається прояв загроз, спричинених пандемією COVID-19, що призвело до глобальної економічної кризи. Але невдовзі, у 2021 р., підприємства почали пристосовуватись до карантинних обмежень та налагоджувати свою роботу. В лютому 2022 р. РФ розпочала повномасштабну війну проти України, що збільшило прояви кризи, оскільки всі сфери розвитку бізнесу, підприємців та держави виявилися постраждалими. На цьому етапі економічна безпека підприємств має стати сильнішою, міцнішою та позбавитися слабких сторін. Це повинно бути пріоритетним напрямом вже тепер, а не після завершення війни. Саме тому з урахуванням наявних проблем виникає потреба уточнити визначення таких дефініцій, як “небезпека”, “загроза” та “ризик”, оскільки своєчасне виявлення, зменшення їх впливу та швидка нейтралізація є запорукою майбутнього ефективного функціонування підприємств.

Актуальність дослідження

Сьогодні забезпечення економічної безпеки підприємств відіграє ключову роль у подоланні соціально-економічної кризи, тому дослідження дефініцій таких понять, як “небезпека”, “загроза” та “ризик”, є доволі актуальним, оскільки суб'єкти господарювання потребують вдосконалення захисту

його діяльності та пошуку новітніх методів для підвищення рівня економічної безпеки. Адже ще одним із найважливіших факторів, від якого залежить рівень економічної безпеки підприємства, є те, наскільки топ-менеджери підприємств можуть орієнтуватися серед невизначеності, готові уникнути певних загроз та передбачити ризики. Тож для забезпечення економічної безпеки важливі інтереси підприємства, його цілі та пріоритети, які необхідно вчасно реалізувати. Додамо, що дослідження ризиків є пріоритетним напрямом, оскільки його треба уміти відчувати, оцінювати ступінь та дотримуватися допустимих меж. Варто зазначити, що будь-яка наука ґрунтується на власній відкритій та ієрархічній залежності визначень дефініцій, через які викладають її основний зміст.

Формулювання мети та завдань статті

Мета роботи полягає в уточненні категоріального апарату та уніфікації термінології щодо визначення понять “небезпека”, “загроза” та “ризик”. Реалізація поставленої мети передбачає виконання низки завдань: систематизувати авторські визначення; розкрити теоретичну сутність цих категорій; проаналізувати взаємозалежність дефініцій, які корелюють між собою. Результати аналізу мають бути актуальними та удосконалювати діяльність економічної безпеки підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

У цьому теоретичному напрямі сутності та взаємозв’язку “небезпек”, “загроз” і “ризиків” в економічній безпеці підприємств працювали М. В. Куркін (2010 р.), Є. М. Рудніченко (2013 р.), В. В. Лойко (2015 р.) С. В. Добринь (2017 р.), О. О. Желізко (2017 р.), А. Є. Данкевич (2018 р.), Е. І. Данилова (2018 р.), Т. В. Романчик (2020 р.) та ін. Досліджуючи праці вітчизняних вчених, які зробили вагомий внесок в розвиток теорії, можна зробити висновок про розбіжності у розумінні цих категорій. Також, існують міжнародні стандарти щодо визначення ризику ISO 31073:2022 та ISO 31000:2018, вони містять базовий словник для загального розуміння концепцій і термінів управління ризиками серед підприємств.

Виклад основного матеріалу

По-перше, одним із основних понять є “небезпека”, оскільки саме воно є вихідним щодо таких категорій, як “загроза” та “ризик”. Отже, Е. І. Данилова зазначила, що поняття небезпеки “породжує” існування системи економічної безпеки. Наявність небезпеки створює систему організаційних, економічних дій щодо захисту підприємства від настання ризику. Небезпека і безпека – антагоністичні поняття, перебувають у нерозривній єдності, із паралельною динамікою змін. Небезпека є спонукальним мотивом для активізації системи безпеки підприємства [1, с. 61].

Цікаву думку висловив також американський філософ Р. В. Емерсон: “Скрізь, де є життя, є і небезпека” [2, с. 61]. Т. В. Романчик за ступенем ймовірності настання негативного явища розглядає небезпеку як усвідомлену, можливу, реальну, ірреальну [3, с. 260]. У табл. 1 викладено результати узагальнення детермінуючих ознак визначень поняття “небезпека” в контексті економічної безпеки підприємства, які запропонували вітчизняні науковці.

Таблиця 1

**Детермінуючі ознаки визначення поняття “небезпека”
в контексті економічної безпеки підприємств**

Автор, рік	Детермінуюча ознака	Визначення
1	2	3
М. В. Куркін, 2010 [4, с. 145]	Можливість заподіяння шкоди	Можливість заподіяння шкоди споживачам та інтересам особи, суспільства, держави. Економічна небезпека – конкретна форма прояву загрози, ймовірність настання якої має математичне визначення в межах від 0 до 1

1	2	3
Є. М. Рудніченко, 2013 [5, с. 193]	Порушення стану рівноваги	Це об'єктивно існуюча реальність, яка може порушити стан рівноваги суб'єктів і призвести до негативних наслідків
С. В. Добринь, Д. С. Шкляр, 2017 [6, с. 51]	Ігнорування	Це конкретні, фактично виявлені умови, ігнорування яких може призвести до значних втрат
О. О. Желізко, 2017 [7, с. 104]	Порушення рівноваги	Наявність певних умов, що породжують ймовірність порушення рівноваги функціонування підприємницького сектору країни та можуть призвести до матеріальних і нематеріальних втрат
А. Є. Данкевич, Г. Ю. Ткачук, 2018 [8, с. 122]	Порушення стану рівноваги	Виступає у ролі об'єктивно існуючої реальності, яка, виникаючи порушує стан рівноваги і може мати негативні наслідки
Т. А. Архипенко, 2023 <i>авторське бачення</i>	Сукупність детермінуючих ознак	Можливість заподіяння шкоди та порушення стану рівноваги підприємства, що в процесі ігнорування може призвести до реальної загрози, а внаслідок цього буде відображатися на певних втратах та збитках стейкхолдерів

Джерело: систематизували автори.

Як доповнення до табл. 1 ми систематизували бачення вітчизняних науковців та запропонували власне визначення категорії “небезпека” в контексті економічної безпеки підприємств.

По-друге, визначення сутності поняття “загроза” є завжди актуальним. Більшість науковців не тільки приділяють увагу категоріальному апарату, а й здійснюють певне дослідження впливу загроз, пропонують їх класифікацію та аналіз потенційних загроз діяльності суб'єкта господарювання, оскільки це набуває важливого значення для своєчасного виявлення негативних чинників, що дасть змогу застосувати заходи для забезпечення економічної безпеки підприємства. Але, щоб виконати якісний аналіз та виявляти загрози, необхідне теоретичне дослідження для формулювання цієї дефініції (табл. 2).

Таблиця 2

**Узагальнення детермінуючих ознак визначень поняття “загроза”
в контексті економічної безпеки підприємств**

Автор, рік	Детермінуюча ознака	Визначення
1	2	3
М. В. Куркін, 2010 [4, с. 145]	Можлива небезпека	Можлива небезпека, сукупність факторів та умов, які становлять небезпеку в крайньому своєму вираженні потреб та інтересів особи, суспільства, держави. В свою чергу, під “економічною загрозою” розуміють потенційну можливість завдання шкоди з боку окремих факторів, обумовлених характером економічної діяльності та зовнішнім середовищем
Є. М. Рудніченко, 2013 [5, с. 192]	Наслідки небезпеки	Наслідок небезпеки у вигляді об'єктивізованого чинника потенційно негативної дії
С. В. Добринь, Д. С. Шкляр, 2017 [6, с. 51]	Негативний вплив	Сукупність певних факторів, що можуть створювати негативний вплив на діяльність підприємств
О. О. Желізко, 2017 [7, с. 104]	Матеріальні та нематеріальні втрати	Можлива реалізація умов, що визначають небезпеку функціонування підприємницького сектору в країні і можуть призвести до порушення його рівноваги, а також до матеріальних і нематеріальних втрат

1	2	3
А. Є. Данкевич, Г. Ю. Ткачук, 2018 [8, с. 122]	Наслідки небезпеки	Є наслідком та об'єктивним чинником небезпеки, який потенційно має негативну дію
Т. А. Архипенко, 2023 <i>авторське бачення</i>	Сукупність детермінуючих ознак	Можлива небезпека, а також негативний вплив підприємницької діяльності, що внаслідок небезпеки (або негативної дії) призводить до як матеріальних, так і до нематеріальних втрат

Джерело: систематизували автори.

І. В. Бойко підкреслює, що загроза – це вже реальна подія, за якої небезпека переходить зі стану можливості у реальну площину. Для виникнення загрози є активними обидва компоненти: існують як самі негативні фактори, так і можливості їх впливу на об'єкт економічної безпеки [9].

Зокрема, Г. В. Берляк вважає, що загроза економічній безпеці може визначатися як якийсь збиток, інтегральний показник якого характеризує ступінь зниження економічного потенціалу за визначений проміжок часу. А під загрозою розуміє сукупність умов, процесів, чинників, що перешкоджають реалізації національних економічних інтересів і створюють небезпеку для них і суб'єктів господарської діяльності [10, с. 40]. Щодо промислових підприємств науковець В. В. Лойко сформулював конкретніше визначення поняття: загрозами економічній безпеці промислового підприємства слід вважати наявні чи потенційні дії, що ускладнюють або унеможливають реалізацію економічних інтересів підприємства і створюють небезпеку для господарської діяльності та життєзабезпечення колективу підприємства [11].

Теоретичне дослідження науковців допомагає виявити взаємозалежність економічної безпеки від постійних негативних чинників, які виникають у мінливих умовах сучасного середовища, та спрямовує діяльність підприємств на уникнення загроз. Тому необхідні ретельне дослідження потенційних загроз на кожному унікальному підприємстві, своєчасне їх виявлення та аналіз, оскільки поширена мета підприємств – захист своїх економічних інтересів, які у підсумку відображаються у прибутку.

По-третє, підприємницьку діяльність супроводжують ризики, оскільки більшість чинників, які впливають на ефективність функціонування суб'єкта господарювання, є об'єктивними впливами зовнішнього середовища. Економічне і політичне становище в країні корелює передусім зі стабільністю функціонування підприємства та вимагає від топ-менеджерів прийняття певних ризиків для отримання максимального прибутку. Питання сутності “ризик” досліджено у багатьох працях вітчизняних вчених. Вони формулюють власне бачення, тому й спостерігається відсутність єдиного підходу до обґрунтування цього поняття (табл. 3).

Таблиця 3

**Узагальнення детермінуючих ознак до визначення поняття “ризик”
у контексті економічної безпеки підприємств**

Автор, рік	Детермінуюча ознака	Визначення
1	2	3
М. В. Куркін, 2010 [4, с. 145]	Ступінь вірогідності	Ступінь вірогідності певної негативної події, яка може настати в певний час або за певних обставин на території об'єктів економічної діяльності
Є. М. Рудніченко, 2013 [5, с. 192]	Невизначеність результату	Об'єктивно-суб'єктивна категорія, що пов'язана з певною мірою невизначеності результату внаслідок прийнятого рішення (дії і/або обставин)

1	2	3
С. В. Добринь, Д. С. Шкляр, 2017 [6, с. 51]	Імовірність негативного впливу	Імовірність настання негативного впливу певних подій
О. О. Желізко, 2017 [7, с. 104]	Можлива реалізація загроз	Можлива реалізація загроз функціонування підприємницького сектору в країні, які є наслідками небезпеки для цього сектору в рамках прийняття відповідних управлінських рішень, що може призвести до порушення його рівноваги та до матеріальних і нематеріальних втрат
А. Є. Данкевич, Г. Ю. Ткачук, 2018 [8, с. 122]	Невизначеність результату	Об'єктивно-суб'єктивна категорія, що пов'язана із певною мірою невизначеності результату у разі прийнятого рішення
Т. А. Архипенко, 2023 <i>авторське бачення</i>	Сукупність детермінуючих ознак	Ступінь вірогідності, що відзначається за невизначеності результату, який може супроводжуватися як можливою реалізацією загроз, так і ймовірністю одержання позитивного впливу в разі правильного вибору та/або підходу до розв'язання питання/проблеми

Джерело: систематизували автори.

Вважаємо, що “ризик” не можна розглядати тільки як негатив, оскільки у разі сприятливих подій є ймовірність отримання додаткового прибутку та успіху підприємства загалом. Але більшість науковців аналізують цю категорію з погляду негативного прояву, тому що існує ймовірність виходу з-під контролю певних факторів, які призведуть до втрат та збитків суб'єкта господарювання. Аналіз дослідження виявив, що загроза існує об'єктивно, а ризик дає змогу оцінити рівень впливу загрози на суб'єкт господарювання та виявити результати діяльності підприємства.

На думку А. Б. Камінського, ризик для підприємств – це прогнозована можливість виникнення несприятливих ситуацій в ході реалізації планів і виконання бюджетів підприємства. Тому об'єктивно неможливо розрахувати альтернативні результати впливу ризиків на діяльність підприємств за різних варіантів розвитку подій у динаміці [12]. Тож треба урахувати всі можливі варіанти до виникнення негативних подій, які порушують бізнес-процеси, оскільки керівникам важливо бути готовими одразу розробити певні заходи для виходу підприємства з негативного стану, здобути досвід та запобігти їх повторенню.

На перший погляд, можна зробити висновок, що “небезпека”, “загроза” і “ризик” – різні категорії за значенням, але все ж дослідники-теоретики погоджуються, що між ними є взаємозв'язок, як показує аналіз їхніх досліджень. Отже, урахування небезпек, загроз та ризиків, які виникають в процесі діяльності підприємства, має бути пріоритетним напрямом, тому що заздалегідь ліквідовані загрози є запорукою стійкості економічної безпеки підприємства. Але варто зазначити, що А. Є. Данкевич та Г. Ю. Ткачук у своїй праці 2018 р. [8, с. 122] використали визначення понять “небезпека”, “загроза” та “ризик” і висновки, дуже схожі за сутністю до тих, які наводить у 2013 р. [5, с. 192] Є. М. Рудніченко.

Звернемо увагу, що автор [3, с. 265] обґрунтовує думку щодо розгляду небезпеки як стану, загрози – як дії, ризику – як ймовірності втрати частини ресурсів під негативним впливом випадкових подій, які погано прогнозуються.

Теорія економічних ризиків полягає у визначенні та розрахунку збитків за різних загроз підприємству, оскільки для визначення рівня небезпеки та необхідності вжиття заходів для запобігання реалізації небезпек використовують матрицю оцінки ризиків, яка враховує категорії серйозності та рівні ймовірності небезпек [13, с. 156].

Ризик розраховують у числовому вираженні як добуток ймовірності виникнення небезпеки на очікуваний розмір збитків, яких може завдати реалізована небезпека:

$$R = P_D \times D, \quad (1)$$

де P_D – ймовірність виникнення небезпеки, частка од.; D – очікуваний розмір втрат (непередбачуваних доходів) через вплив або наявність реалізованої небезпеки.

Загальновідомо, що втрати мають вартісний вимірник та виникають через прояв негативних щодо суб'єкта господарювання чинників. Тож втрати на підприємстві (виробничі, комерційні, фінансові) є непередбачуваними та можуть завдавати шкоди економічній безпеці підприємств, тому надалі розглядатимемо наслідки негативних чинників з позиції втрат підприємства.

Ураховуючи викладене вище, простежимо взаємозалежність загроз, небезпек та ризиків, які тісно між собою корелюють (рис. 1).

Рис. 1 демонструє вплив негативних чинників, який призводить до певного рівня небезпеки, загрози і ризику для стейкхолдерів та спричиняє наслідки, які можуть призвести до втрат або обернутися непередбачуваними доходами для підприємства. Взаємозалежність від усіх перелічених факторів передбачає, що, провадячи підприємницьку діяльність, треба бути готовими до всіх видів небезпек, загроз і ризиків та мати надійний алгоритм їх виявлення, аналізу впливу та комплекс розроблених заходів для ефективною нейтралізації негативних чинників для забезпечення економічної безпеки підприємств.

Варто додати думку В. В. Коваленко, що система профілактики ризиків, хоч і знижує ймовірність їх виникнення, але не може нейтралізувати всі пов'язані з ними негативні фінансові наслідки. Частково цю роль може взяти на себе внутрішнє страхування ризиків, яке здійснюється у межах самого підприємства [14, с. 178].

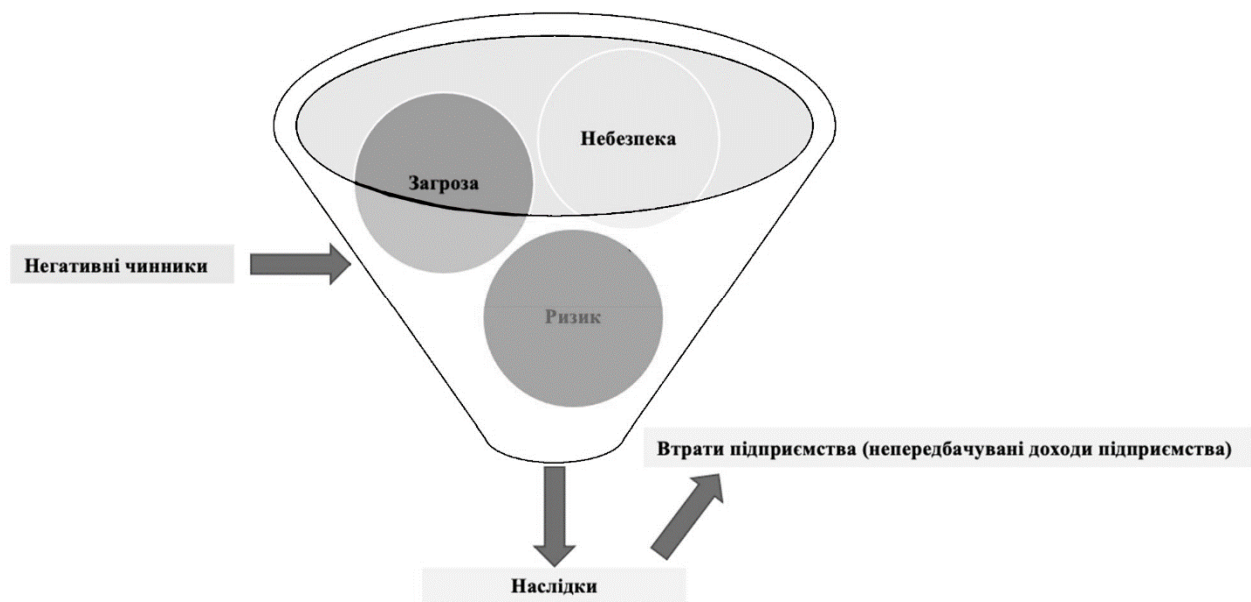

Рис. 1. Взаємозалежність загроз, небезпек та ризиків

Джерело: авторське бачення.

Окрім того, щоб мінімізувати взаємозалежність загроз, небезпек та ризиків, топ-менеджери мають приділити увагу підтримці відповідних підрозділів підприємства та створити приватну систему економічної безпеки підприємства.

Стандарт ISO 31073:2022 “Управління ризиками – словник” (Risk management – vocabulary) містить базовий словник для загального розуміння концепцій і термінів управління ризиками для

підприємств і функцій, а також в різних додатках і типах [15]. Також ISO 31000:2018 “Управління ризиками. Принципи” призначений для тих, хто створює і захищає цінність в організаціях, керуючи ризиками, приймаючи рішення, ставлячи цілі й досягаючи їх і підвищуючи продуктивність [16]. У 2022 р. оновлено міжнародні стандарти щодо визначення ризику. Примітки до них наведено у табл. 4.

Таблиця 4

Стандарти міжнародних організацій щодо визначення ризику

ISO	Назва	Визначення	Примітка
31073:2022	Risk (ризик)	Вплив невизначеності на досягнення цілі	1. Відхилення від очікуваного. Може бути позитивним, негативним або і тим, і іншим, і може усувати, створювати або приводити до можливостей та загроз
31000:2018	Risk management (управління ризиками)	Скоординовані дії з керівництва та контролю організації щодо ризиків	2. Цілі можуть мати різні аспекти і категорії і можуть застосовуватися на різних рівнях
			3. Ризик зазвичай виражається в термінах джерел ризику, потенційних подій, їх наслідків і їх ймовірності

Джерело: систематизували автори на основі [15, 16].

Відтак аналіз зарубіжної літератури виявив наявність трьох напрямів прояву ризиків, які супроводжують діяльність будь-якого підприємства: персонал, процеси, суб’єкти / об’єкти / ресурси. Тож зазначені напрями прояву мають хвильовий ефект та завжди впливають на підприємницьку діяльність (рис. 2).

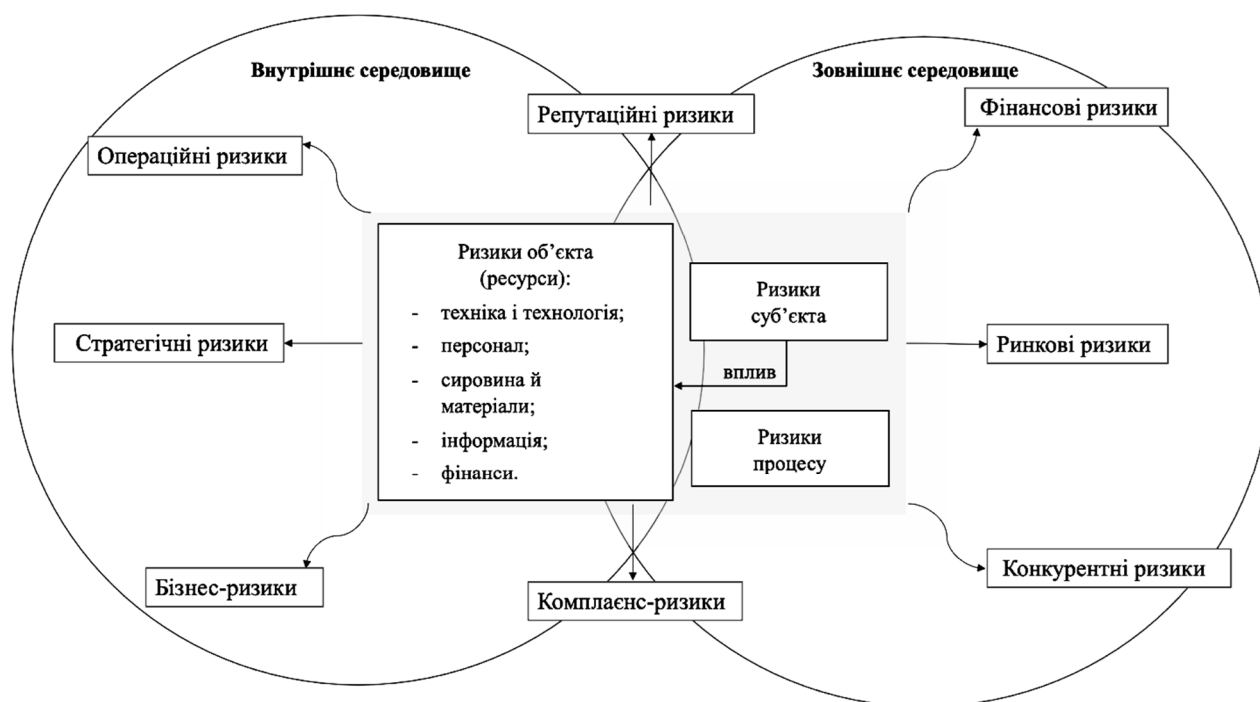

Рис. 2. Системне бачення проявів ризику

Джерело: доповнено [17].

Стейкхолдери повинні чітко уявляти, хто відповідає за ризики, ураховуючи звітність про ризики, моніторинг та заходи щодо запобігання їм, адже відповідальність за підвищення стійкості покладається на топ-менеджерів або керівників підрозділів. Також за міжнародним стандартом ISO 22316:2017 “Безпека та стійкість – Організаційна стійкість – Принципи та атрибути” (англ. Security and resilience – Organizational resilience – Principles and attributes) організаційна стійкість – це здатність організації сприймати та адаптуватися до мінливого середовища, що дозволить їй досягти своїх цілей, вижити та процвітати [18]. Топ-менеджери, не маючи досвіду управління ризиками, можуть діяти ефективно, коли бізнес працює успішно, і їм не обов’язково бути наймайстернішими в управлінні змінами. Накопичення навичок і здатності керівництва організації справлятися з ризиками повинно відбуватися у формі співпраці із підприємствами, які мають безпосередній досвід планування, навчання або передавання знань щодо ризик-менеджменту. Стейкхолдерам також варто приділяти увагу формуванню у своїх працівників необхідних навичок щодо співпраці, спілкування, зміцнення згуртованості та набуття відповідних компетенцій для забезпечення стійкості підприємства. Це сприяло б ефективній реалізації організаційної стратегії, забезпечуючи достатню гнучкість для реагування на впливи зовнішнього середовища в мінливих умовах світу.

Висновки

Тож у мінливому економічному середовищі стейкхолдери мають бути лідерами на ринку та враховувати: 1) невизначеність подій, оскільки неможливо передбачити всі небезпеки, загрози та ризики для підприємства; докладати зусиль та створити приватну систему економічної безпеки підприємства; 2) зосередити увагу на тому, що важливо для підприємства (впливати як на працівників, так і на розподіл прибутку); захистити всі основні складові економічної безпеки підприємства, посилювати процеси для їх захисту; 3) передбачати, виявляти та аналізувати небезпеки, загрози та ризики; 4) інвестувати інновації для забезпечення безперервного функціонування підприємства, що потребує додаткових ресурсів та певного часу і може обернутися втратами; 5) забезпечувати економічну безпеку підприємству, вибирати пріоритети та комплекси заходів.

Небезпеки, загрози та ризики змушують суб’єкти господарювання посилювати свій захист та відповідно зміцнювати конкурентоспроможність на ринку. За негативних подій топ-менеджери здобувають досвід, який можна вважати відправною точкою до створення стійкої підприємницької діяльності, оскільки перешкоди, які виникають на шляху до зміцнення стійкості підприємства, доводиться постійно долати. Здатність суб’єкта господарювання відновлюватися після руйнівних подій і адаптуватися до змін все частіше стає пріоритетним напрямом, особливо з урахуванням того, що більшість з них останнім часом стикаються з перебоями в роботі, починаючи з появи перешкод унаслідок пандемії COVID-19 до воєнної агресії проти України.

Перспективи подальших досліджень

Перспективами подальших досліджень є урахування світових тенденцій розвитку бізнесу та мінімізація ризиків, які впливають на економічну безпеку підприємств у сучасному світі.

Список літератури

1. Данілова Е. І. (2020). Концепція системного підходу до управління економічною безпекою підприємства: монографія. Вінниця: Європейська наукова платформа. 342 с. URL: <https://doi:10.36074/danilova.kontseptsiia-2020>
2. Емерсон Р. В. Цитати українською. URL: <https://cutt.ly/C1Zut0A>
3. Романчик Т. В. (2020). Небезпека, загроза, ризик: аналіз термінологічного апарату теорії економічної безпеки. *Економічний вісник НТУУ “КІП”*. С. 257–267.
4. Куркін М. В., Понікаров В. Д., Назаренко Д. В. (2010). Контроль та захист економічної безпеки діяльності підприємств: навч. посіб. Харків: ФОП Павленко О. Д.; ВД “ІНЖЕК”. 388 с.
5. Рудніченко Є. М. (2013). Загроза, ризик, небезпека: сутність та взаємозв’язок із системою економічної безпеки. *Економіка. Менеджмент. Підприємництво*. № 25 (I). С. 188–195.

6. Добринь С. В., Шкляр Д. С. (2017). Визначення сутності та взаємозв'язку понять “ризик”, “небезпека” та “загроза”. *Агросвіт*. № 9. С. 48–52.
7. Желізко О. О. (2017). Аналіз основних небезпек, загроз та ризиків економічній безпеці підприємництва на сучасному етапі розвитку держави. *Проблеми системного підходу в економіці*. Вип. № 5 (61). С. 103–108.
8. Данкевич А. С., Ткачук Г. Ю. (2018). Теоретична сутність ризиків, небезпек та загроз у контексті забезпечення економічної безпеки підприємства. *Економічна теорія. Економічний вісник університету*. Вип. № 38. С. 118–125.
9. Бойко І. В. (2017). Дефініції “ризик”, “загроза”, “небезпека” як об’єкт наукових досліджень у напрямі економічної безпеки підприємства. *Класичний приватний університет. Приазовський економічний вісник*. Вип. 5(05). С. 94–98.
10. Берляк Г. В. (2014). Інвестиційні ризики та невизначеність в умовах глобалізаційних змін: обліково-аналітичний підхід. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації: міжн. зб. наук. праць*. Кам’янець-Подільський, 20 квітня 2014. С. 38–41.
11. Лойко В. В. (2015). Загрози економічній безпеці промислового підприємства: сутність та класифікація. *Ефективна економіка*. № 10. URL: www.economy.nayka.com.ua/
12. Камінський А. Б. (2006). Моделювання фінансових ризиків: монографія. Київ: ВПЦ “Київський університет”. 304 с.
13. Отенко І. П. (2008). Механізм оцінки економічного ризику розвитку підприємства. *Економіка: проблеми теорії та практики: зб. наук. праць*. Дніпропетровськ: ДНУ. Вип. № 245. С. 154–158.
14. Коваленко В. В. (2018). Ризики в системі економічної безпеки підприємства та засоби їх нейтралізації. *Вчені записки Університету “КРОК”*. № 3 (51). С. 175–180.
15. Міжнародний стандарт ISO31073:2022. URL : <https://cutt.ly/i1ZzVbg>
16. Міжнародний стандарт ISO 31000:2018. URL : <https://cutt.ly/d1Zz1z4>
17. Чотири основні види бізнес-ризиків на підприємстві. URL : <https://cutt.ly/v1Zx0J5>
18. Міжнародний стандарт ISO 22316:2017. URL : <https://cutt.ly/61ZvL9G>

References

1. Danilova E. (2020). Kontseptsiiia systemnoho pidkhodu do upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemstva: monohrafiia [The concept of a systematic approach to managing the economic security of an enterprise: monograph]. Vinnytsia: Yevropejs'ka naukova platforma. 342 p. URL: <https://doi:10.36074/danilova.kontseptsiiia-2020>
2. Emerson R. Quotes In Ukrainian. Retrieved from: <https://cutt.ly/C1Zut0A>
3. Romanchuk T. (2020). Nebezpeka, zahroza, ryzyk: analiz terminolohichnoho aparatu teorii ekonomichnoi bezpeky [Danger, threat, risk: analysis of the terminological apparatus of the theory of economic security]. *Ekonomichnyj visnyk NTUU “KPI”*, 257–267.
4. Kurkin M., Ponikarov V., Nazarenko D. (2010). Kontrol' ta zakhyst ekonomichnoi bezpeky diial'nosti pidpriemstv [Control and protection of economic security of enterprises ' activities]. Navch. posibn. Kharkiv: FOP Pavlenko O. D.; VD “INZhEK”, 388 p.
5. Rudnichenko Ye. (2013). Zahroza, ryzyk, nebezpeka: sutnist' ta vzaiemozv'iazok iz systemoiu ekonomichnoi bezpeky [Threat, risk, danger: essence and interrelation with the system of economic security]. *Ekonomika Menedzhment Pidpriemnytstvo*, 25 (1), 188–195.
6. Dobryn' S., Shkliar D. (2017). Vyznachennia sutnosti ta vzaiemozv'iazku poniat' “ryzyk”, “nebezpeka” ta “zahroza” [Definition of the essence and interrelation of the concepts of “risk”, “danger” and “threat”]. *Ahrosvit*, No. 9, 48–52.
7. Zhelizko O. (2017). Analiz osnovnykh nebezpek, zahroz ta ryzykiv ekonomichnij bezpetsi pidpriemnytstva na suchasnomu etapi rozvytku derzhavy [Analysis of the main dangers, threats and risks of economic security of entrepreneurship at the present stage of State Development]. *Problemy systemnoho pidkhodu v ekonomitsi*, 5 (61), 103–108.
8. Dankevych A., Tkachuk H. (2018). Teoretychna sutnist' ryzykiv, nebezpek ta zahroz u konteksti zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva [Theoretical essence of risks, hazards and threats in the context of ensuring economic security of the enterprise]. *Ekonomichna teoriia. Ekonomichnyj visnyk universytetu*, 38, 118–125.
9. Bojko I. (2017). Definitsii “ryzyk”, “zahroza”, “nebezpeka” iak ob'iekt naukovykh doslidzhen' u napriami ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva [Definitions of “risk”, “threat”, “danger” as an object of scientific research in the direction of economic security of the enterprise]. *Klasychnyj pryvatnyj universytet. Pryazovs'kyj ekonomichnyj visnyk*, 5(05), 94–98.